

1. Programa „Keliauk ir pažink Vilkijos apylinkes“

2. Maršruto pavadinimas

Vilkijos architektūra

3. Paskirtis, tikslas

- Supažindinti mokinius su Vilkijos miesto lankytinomis vietomis.
- Skatinti domėtis Vilkijos miestu.
- Ugdyti pagarbą gimtajam kraštui.

4. Maršrutas

Vilkijos gimnazija – Vilkijos parko skulptūros – žydų škalos pamatų liekanos – senosios bažnyčios vieta – A. ir J. Juškų muziejus – Švento Florijono skulptūra – senųjų kapinių koplytstulpiai – Švento Jurgio bažnyčia – Švento Juozapo skulptūra – Vilkijos gimnazija

5. Trumpas aprašymas

Vilkijos parko skulptūros

Vietovė, kurioje plyti parkas yra seniausia miesto dalis.

Vykdamas archeologinius žvalgymus, čia rasta senovinio grindinio akmenų, kurie buvo panaudoti laiptams ir automobilių aikštelei išgrįsti.

Plenero metu skulptoriai iš medžio išdrožė septynias skulptūras, vienaip ar kitaip susijusias su Vilkijos praeitimi: tai muitininkas su pinigų kapšu, keltininkas, žirgininkas, smuklininkas, vėliavininkas, kalvis ir žvejys.

Žydų škalos pamatų liekanos

XIX a. Vilkijoje stovėjo mūrinė sinagoga (vienas iš kelių mūro statinių). Stambus baltas pastatas ant Nemuno kranto buvo gerai apžvelgiamas nuo upės ir išsiskyrė panoramoje. 1941 m. Vilkija tapo vienu svarbiausių Kauno apskrities žydų telkimo centrų, miestelyje veikė getas. Ilgus metus buvusi maldos namais nacių okupacijos metais sinagoga virto pasmerktųjų mirties kalėjimu. Pokariu paversta sandėliu ir apleista, 7 dešimtmečio pradžioje sinagoga buvo nugriauta. Netoli parko, Nemuno krante, išlikusios sinagogos liekanos.

Senosios bažnyčios vieta

Pirmoji medinė Šv. Stanislovo ir Šv. Zigmanto bažnyčia Vilkijoje pastatyta 1525 metais. Ji buvo medinė ir stovėjo panemunėje (1721 m. bažnyčia sudegė ir antroji buvo pastatyta toje pačioje vietoje). Ši bažnyčia, kaip ir kitos tų laikų Nemuno pakrantės šventovės, buvo pastatytos žemutinėje, tankiau apgyvendintoje miestelio dalyje.

Paskutinis didelis gaisras 1892 m. visiškai sunaikino senąją bažnyčią. Tuometinė Vilkija buvo išsidėsčiusi žemutinėje Nemuno slėnio terasoje ir pašlaitėje, o bažnyčia stovėjo istoriniame miestelio centre – svarbiausių gatvių sankryžoje, šalia turgaus aikštės. Po

gaisro miestelis buvo atstatytas ant senų pamatų, pakito tik bažnyčios vieta, kurią nuspręsta statyti ant kalno. Sunku išsiaiškinti, kas iš tiesų lėmė tokį sprendimą, veikiausiai būta keleto priežasčių.

Tankiai apstatytą medinį miestelio centrą dažnai niokojo gaisrai, o XIX a. prasidėjo staigūs ir dideli Nemuno potvyniai, itin sustiprėjo upės dešiniojo kranto irimo procesas. Amžiaus pabaigoje upės krantas grėsmingai priartėjo prie miestelio iš pietryčių, kur stovėjo senoji medinė bažnyčia. Vilkija ėmė „kopti“ aukštyn.

Prie Nemuno, Vydūno alėjos pradžioje, yra įamžinta senosios Vilkijos bažnyčios vieta – pastatytas paminklinis akmuo su užrašu.

J. ir A. Juškų muziejus

Antano ir Jono Juškų etninės kultūros muziejus įkurtas 1990 m. buvusioje klebonijoje. Tai seniausias išlikęs pastatas Vilkijoje. Manoma, kad šiam namui yra virš 300 metų. Jo sienos regėjo mums gerai žinomus lietuvių kūrėjus, tačiau ryškiausią pėdsaką čia paliko garsiausias lietuvių tautodailininkas Antanas Juška. Jo sukaupti lietuvių liaudies dvasiniai turtai ir šiandien stebina savo gausa. A. Juškos amžininkai mini daugiau nei 70 000 senųjų lietuviškų žodžių žodyną, 7 000 dainų dainyną, apie 2 000

melodijų rinkinį, Vydūno ranka rašytus laiškus, B. Buračo autografais paženklintas knygas, dešimtis raštais mirgančių audinių, skrynių, šimtus senosios buities rakandų. Kasmet čia vyksta tradicinės brolių Juškų dainų ir kalendorinės šventės, rengiamos parodos, susitikimai su įdomiais žmonėmis.

Švento Florijono skulptūra

Pastatyta 1999 metais. Pagal legendą, Šv. Florijonas, vadovaudamas karių būriui, vienu kibiru vandens užgesino degantį kaimą. Tikėta, kad jis saugo namus nuo gaisro, todėl vaizduojamas gesinantis bažnyčią bei namą. Skulptūrėlės statomos miestuose ir miesteliuose nuo gaisro ir ugnies apsisaugoti.

Senujų kapinių koplytstulpiai

Senosiose kapinėse yra trys XIX a. nežinomų liaudies meistrų mūriniai (architektūros paminklai) koplytstulpiai.

Švento Jurgio bažnyčia

1901–1908 m. jau kitoje vietoje, ant kalno, iškilo dabartinis bažnyčios pastatas.

Naujos mūrinės bažnyčios statyba Vilkijoje pradėjo ir visiškai naują miestelio raidos etapą.

Bažnyčias statydavo geriausiai apžvelgiamoje vietoje, dažnai aukštumoje, savo dydžiu ir architektūra jos išsiskirdavo iš kitų pastatų. Pirmasis bažnyčios statytojas, kun. Butkus (vardas nežinomas), naujos bažnyčios klausimu yra išreiškęs tokią nuostatą: „Bažnyčios negalima statyti kišenėje. Sinagogoms reikia upės vandens. Mums – kalnų, debesų. Bažnyčia – ne sandėlis. Ji turi rodyti kelią dangun“.

Atsisakius senojo šventoriaus, statyboms pasirinkta vieta ant kalno, šalia tuometinės miestelio ir Vilkijos kaimo ribos. Už surinktas lėšas

klebonas ėmė supirkinėti žemės sklypus, buvo parengti masyvūs betoniniai pamatai, pradėtos mūryti sienos. Tačiau dėl sveikatos problemų kun. Butkus tęsti statybų nebegalėjo, išsirinkęs sau įpėdinį, netrukus mirė. Statybos darbus pavesta vykdyti kun. Kazimierui Bučniui, tačiau dėl ankstyvos mirties jis taip pat neilgai tęsė statybas.

Statyboms įstrigus, kilo parapijiečių nepasitenkinimas, pasigirdo balsų, kad šventovė Vilkijai yra per didelė, reikia statyti medinę bažnytelę senosios vietoje. Neramumus pavyko nuslopinti, o 1906 m. Vilkijos parapijos klebonu paskiriamas Stanislovas Bačkis – aktyvus, energingas ir puikus administratorius.

Radęs tuščią parapijos kasą ir nepasitenkinusius parapijiečius, Bačkis suprato, kad aukų surinkti nepavyks, todėl griebėsi ūkininkavimo. Gretimuose Jaučakių ir Vilkijos kaimuose buvo įkurtos plytinės. Valstiečiai patys kasė molį, rankiojo iš jo kalkakmenis, masę mynė kojomis ir arkliais, degė plytas, jas ant pečių nešiojo pastoliais. Žmonės dirbo veltui, kaip sakydavo, „Dievo garbei“. Atsirado ir rėmėjų. Prie bažnyčios statybos rinkliavomis nemažai prisidėjo J. Tumas-Vaižgantas, Maironis, Antanas Smetona ir kiti. Iš brolio gavęs nemažą palikimą, Bačkis ir pats finansavo bažnyčios statybas, savo lėšomis pastatė mūrinę kleboniją.

1908 m. rugsėjo 21 d. įvyko naujai pastatytos bažnyčios šventinimo iškilmės, nors darbai dar nebuvo visiškai baigti. Bažnyčios statyba kainavo apie 45 tūkst. carinių rublių, o dar 20 tūkst. reikėjo vidaus darbams užbaigti.

S. Bačkis nusipelnė pagarbos ne tik užbaigdamas statybą, bet ir išsaugodamas šventovę Pirmojo pasaulinio karo metais. 1915 m. užėjus frontui, Bačkis atsisakė vykdyti rusų karinės vadovybės įsakymą išvykti. Jis pasiliko norėdamas išsaugoti bažnyčią nuo susprogdinimo (karo metais nukentėjo Seredžiaus, Zapyškio, Raudondvario, Garliavos bažnyčios), „klebono sumanumo ir diplomatijos dėka nuolat vaišinami kareiviai „užmiršo“ įvykdyti savo užduotį“. Gerai mokėdamas vokiečių kalbą, jis sugebėjo susisiekti ir su vokiečių karine vadovybe, kuriai pranešė, kad Vilkijoje rusų kariuomenės nėra ir Vilkijos apšaudyti nėra reikalo.

Naujoji bažnyčia statyta tuometinio miestelio pakraštyje, šalia miestelio ir Vilkijos kaimo ribos. Ant kalno buvęs kaimas trukdė miesteliui plėstis į šiaurę, tačiau 1908–1910 m. jis imtas skirstyti vienkiemiais. Buvusioje kaimo žemėje šalia bažnyčios pradėjo kurtis naujas miestelio centras su turgaus aikšte. Senasis centras apačioje ėmė prarasti savo reikšmę, o turgaus aikštė ilgainiui buvo užstatyta. Bažnyčia iki šiol yra pagrindinis miesto akcentas ir ryški dominantė ilgoje Nemuno slėnio atkarpoje. Bažnyčios bokštų aukštis 35 m, todėl ji tapo pagrindiniu Vilkijos akcentu ir gana ryškia dominante didelėje Nemuno slėnio atkarpoje.

Projekto autorius nėra žinomas.

Bažnyčioje yra išlikusių vertingų meno ir kultūros dirbinių, pvz., Lietuvos auksakalio sukurta XVII a. pr. ankstyvojo baroko mišių taurė, XX a. pr. pagamintas medinis sieninis laikrodys – dailės paminklas.

Bažnyčios šventoriuje 1960 m. pastatytas J. Mikutaičio darbo koplytstulpis, o 1991 m. – tremtinių kryžius. Šalia bažnyčios šventoriaus 1925 m. pastatytas akmeninis paminklas, skirtas Vilkijos parapijos katalikiškojo jaunimo jubiliejaus paminėjimui.

Švento Juozapo skulptūra

Šv. Juozapo koplytstulpis pastatytas 1992 metais minint 500-ąsias metines, kai Vilkijai suteikta Magdeburgo teisė.

6. Žemėlapis, sutartiniai ženklai

- ❶ Vilkijos parko skulptūros
- ❷ Žydų škalos pamatų liekanos
- ❸ Senosios bažnyčios vieta
- ❹ J. ir A. Juškų muziejus
- ❺ Švento Florijono skulptūra
- ❻ Senųjų kapinių koplytstulpiai
- ❼ Švento Jurgio bažnyčia
- ❽ Švento Juozapo skulptūra

7. Užduotys mokiniams

Prieš išvyką:

- 1) Pasikartoti saugaus elgesio gatvėje taisyklės.
- 2) Turėti užrašų knygutę ir pieštuką.

Išvykos metu:

- 1) Atpažinti septynias skulptūras, esančias Vilkijos miesto parke.
- 2) Nupiešti vieną iš šių skulptūrų.
- 3) Apskaičiuoti, kiek metų stovėjo senoji Vilkijos bažnyčia.

Po išvykos:

- 1) Atsakyti į testo klausimus (priedas Nr. 1).

8. Literatūra, šaltiniai

Kelionių vadovas Po Lietuvą amžių sandūroje, Vilnius, 1999 m.

<http://www.turizmo-info.lt/miesteliai/>

<http://www.autc.lt/lt/architekturos-objektai/622>

<http://www.delfi.lt/grynas/gyvenimas/atvertos-graziausios-vilkijos-vietos.d?id=60766879>